

ВІНТЮК Юрій Володимирович,

кандидат психологічних наук, доцент кафедри теоретичної та практичної психології,
Національний університет «Львівська політехніка»,
e-mail: yurvin@ukr.net

УДК 378.011.33-051:159.9

**ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ**

Розглядаються особливості процесу фундаменталізації змісту професійної підготовки майбутніх фахових психологів у сучасних умовах.

Здійснено огляд наукових публікацій за темою дослідження; вивчено праці що стосуються фундаменталізації змісту професійної підготовки майбутніх фахівців.

З'ясовано найбільш вагомні засади фундаменталізації змісту професійної підготовки фахівців у сучасних умовах.

Виявлено закономірності фундаменталізації змісту професійної підготовки майбутніх фахових психологів у ВНЗ.

Зроблено висновки з проведеної роботи і намічено перспективи подальших досліджень у зазначеному напрямку.

Ключові слова: реформування вітчизняної системи освіти; підготовка фахівців у ВНЗ в сучасних умовах; фундаменталізація змісту професійної підготовки; підготовка майбутніх фахових психологів.

Постановка проблеми. Завдання, що постають перед вітчизняною системою освіти, включають необхідність її реформування, оскільки не можуть розглядатися окремо від проблем, що стоять перед суспільством, а тому передбачають переорієнтацію на наявний світовий досвід, впровадження найефективніших його здобутків. Це зумовлює необхідність залучення освіти до процесів інтеграції та глобалізації, які відбуваються у світі та вже охопили на сьогодні всі сфери діяльності. З огляду на це одним із важливих завдань є приведення змісту освітньо-професійних програм підготовки фахівців у ВНЗ до рівня сучасних світових вимог. Вказана обставина зумовлює необхідність впровадження відповідних принципів підготовки спеціалістів, здійснення її фундаменталізації, а також корекції на цій підставі змісту їхньої освіти, фахових психологів зокрема. Наведене засвідчує актуальність даного дослідження.

Проблема, що перебуває у центрі розгляду в даній роботі, полягає в наступному. На сьогодні спостерігається відставання освітньої галузі від темпів розвитку науки та технологій. Це пов'язано, зокрема, з тим, що чинна система вищої

освіти спрямована переважно на освоєння попередніх і, певною мірою, сучасних науково-практичних здобутків, як теорій, так і технологій. Проте, враховуючи постійний розвиток науки, всіх її галузей, на час закінчення студентом ВНЗ значна частина одержаних знань виявиться застарілою, що спричинює постійне відставання підготовки фахівців різних спеціальностей від запитів суспільної практики. Для того, щоб результати навчання у ВНЗ відповідали наявним суспільним вимогам, необхідно переорієнтувати процес фахової підготовки студентів із переважно репродуктивного, орієнтованого на опанування минулих і сучасних технологій, на продуктивний – навчити прогнозувати їх розвиток на основі фундаментальних знань і вмінь, на яких базуються принципи роботи у певній сфері.

Мета роботи: розглянути особливості процесу фундаменталізації змісту професійної підготовки майбутніх фахових психологів у сучасних умовах.

Завдання дослідження:

– здійснити огляд наукових публікацій за темою дослідження; вивчити праці що стосуються фундаменталізації змісту професійної підготовки майбутніх фахівців;

– з'ясувати головні засади фундаменталізації змісту професійної підготовки фахівців у сучасних умовах;

– виявити закономірності фундаменталізації змісту професійної підготовки майбутніх фахових психологів у ВНЗ;

– зробити висновки з проведеної роботи і намітити перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволив встановити, що як вітчизняні, так і зарубіжні науковці приділили чимало уваги питанням фундаменталізації змісту професійної підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ в сучасних умовах. З огляду на необхідність вирішення поставлених завдань, варто відзначити публікації: П.І. Алієва [1],

І.О. Бардуса [2–4], В.Ю. Бикова [5], Т.Я. Вдовчина [6], І.С. Гавриляка [7], С.У. Гончаренка [8], М.Ф. Дмитриченко зі співавторами [9], Н.В. Захарчука [10], Г. Луценка і А. Малюка [11], М.М. Ковтонюк [12], Т. Козака [13], А. Коломієць [14], А.М. Колота [15], О.М. Ножовніка [16], Н.В. Перегончука [17], А.З. Ребухи [18–21], С.О. Семерікова [22], С.О. Семерікова і І.О. Теплицького [23], А.З. Тархан [24], О.М. Спіріна [25], Г.І. Фесенка [26], Я.С. Фруктової [27], Н.А. Читаїна [28], Г.І. Шатковської [29–30] та деякі інші.

Виклад основного матеріалу дослідження. В працях науковців розглянуті питання фундаменталізації освіти як принципу сучасної науки, реорганізації на цих засадах змісту професійної освіти як сучасної педагогічної проблеми, висвітлена проблема фундаменталізації вищої освіти в контексті європейської інтеграції, сформульовані принципи відбору змісту освіти у контексті фундаменталізаційних процесів, наведені педагогічні технології фундаменталізації навчання, вимоги до фундаменталізації змісту професійної підготовки фахівців різних спеціальностей, вказані напрямки фундаменталізації вищої освіти, подана структура процесу фундаменталізації тощо. Далі наведено стислий виклад міркувань науковців, що стосуються вирішення завдань, поставлених у даній роботі.

Як констатує А. Коломієць: «Фундаменталізація – це процес якісної зміни вищої освіти на основі принципу її фундаментальності. До основних ознак фундаменталізації знання й освіти, як зазначають автори, можна віднести спрямованість на забезпечення цілісного сприйняття наукової картини світу, розкриття суті фактів і явищ зі сфери професії та спеціальності, здатність до синтезу знань із різних сфер (міждисциплінарні знання), високий рівень універсальності, що сприяє розумінню і поясненню суті та взаємозв'язку явищ з різних сфер науки і практики, націленість на інтелектуальний розвиток особистості [14, с. 69]». Будучи достатньо вичерпним це пояснення, тим не менше, потребує конкретизації.

В публікаціях на дану тему фахівці вказують на необхідність переходу від «підтримуючої» до «випереджаючої» інноваційної освіти. Науковці вказують, що в сучасних умовах ефективний розвиток вищої освіти вимагає фундаменталізації

навчального процесу на основі інноваційних підходів, так як освіта сьогодні має спиратися на те, що випереджає практику – саме на фундаментальну науку. Враховуючи це, одним з актуальних завдань сучасної освіти стає суттєве оновлення її змісту, пошук, створення та застосування ефективних форм і методів навчання для забезпечення високої якості знань майбутніх фахівців. Відповідно, вітчизняна освіта, продовжуючи інтегруватися до вимог сучасності, повинна одночасно залучати до навчального процесу найновіші досягнення відповідних наук, глибоко знайомити з ними майбутніх фахівців стосовно обраної ними професії.

Фахівці констатують, що фундаменталізація як основа розвитку інноваційної вищої освіти передбачає:

- збереження ядра змісту, яке повинно бути практично незмінним;
- навчання базових компетентностей;
- посилення загальноосвітніх компонентів у професійно-освітніх програмах;
- підготовку фахівців широкого профілю з одночасною профілізацією навчання;
- посилення наукового потенціалу навчальних закладів, створення науково-практичних центрів тощо.

Як відзначає О.М. Спірін, «фундаменталізація освіти може досягатися, зокрема, зміною співвідношення між прагматичною та загальнокультурною частинами освіти всіх рівнів, формування у тих, хто навчається, наукових форм системного мислення, створення принципово нових навчальних курсів, а також шляхом відповідної зміни дисциплін і методології навчального процесу. Фундаменталізація освіти має сприяти результативності освіти, яка розуміється дослідниками як структурний ланцюжок «грамотність – освіченість – професійна компетентність – культура – менталітет» [25, с. 30]. Визнаючи наведені міркування слушними, продовжимо огляд думок фахівців із приводу заданого предмету розгляду.

Т. Козак висловлює думку, що «... для реалізації фундаменталізації навчальних дисциплін доцільно виділити інваріантне ядро змісту, організувати цілеспрямовану педагогічну діяльність, яка б забезпечувала розвиток базових компетентностей, опанування знаннями довготрива-

лого використання, сприяла системності засвоєння навчальних дисциплін і розвитку творчої особистості. Основними засобами фундаменталізації навчання вважаємо компетентнісний підхід, міжпредметність, поєднання навчальних і наукових досліджень, використання сучасних, зокрема, електронних засобів навчання та впровадження в навчальний процес інноваційних технологій» [13, с. 83]. Слід відзначити, що багато з наведеного вже впроваджено у навчальний процес у вітчизняних ВНЗ.

С.О. Смеріков констатує, що «майбутні фахівці у навчальному процесі зможуть отримати фундаментальні базові знання, які сформовані в єдину світоглядну наукову систему на основі сучасних уявлень про науку та її методи. Це дозволить одержати необхідні знання не тільки з обраної спеціальності, а й з усього комплексу пов'язаних із нею наук, включаючи гуманітарні та природничо-наукові знання, що формують не тільки професійні навички, але й особистісні потреби та відповідальність фахівців перед суспільством» [23]. Слід також відзначити, що і природничо-наукові знання містять в основі філософські міркування про природу і світ, як і місце та роль людини у ньому, а знання з соціальних і гуманітарних наук також базуються на природничо-наукових.

Т.Я. Вдовчин зауважує, що «Головне при підготовці сучасних фахівців – засвоїти фундаментальні поняття, орієнтуватися у взаємозв'язках, набути навички практичної роботи. Основний шлях реалізації завдання ефективності фундаменталізації навчання компетентного фахівця є навчити студента методологічному мисленню, вибору інформації і її практичного застосування, а також вміння втілити їх у професійну діяльність за допомогою новітніх технологій системи освіти [6]». Звісно, при цьому постає трудність, що полягає у виявленні такого фундаменту, для кожної з професій.

Проблема відбору фундаментального змісту професійної освіти, вважає М. М. Ковтонюк, передбачає розгляд питання про критерії такого відбору. За його даними, у науково-методичній літературі є багато прикладів критеріїв відбору фундаментального змісту освіти: «цілісність, ґрунтовність, науковість, важливість, теоретичність, методологічність, гуманістичність, міцність, довгоживучість, необхідність, корисність, академічна мобіль-

ність, багатофункціональність, універсальність, інваріантність, базовість для прикладних знань тощо які значною мірою перегукуються із загально дидактичними та специфічними принципами навчання» [12, с. 204]. Відповідно, питання про критерії потребує детального розгляду.

На думку В.Ю. Бикова, «Розвиток основних напрямків вищої освіти на базі фундаменталізації навчального процесу студентів вимагає: оновлення змістової бази спеціальностей, адаптації фахівців до високих темпів науково-технічного прогресу, формування у студента творчого мислення, підвищення професійної мобільності випускника, уніфікації змісту та рівня підготовки фахівців у навчальних закладах. Все це полягає в поглибленні – порівняно з традиційними системами навчання – спрямованості навчання й освітнього процесу в цілому до людини; у створенні максимально сприятливих умов для оволодіння студентами соціальним досвідом, опанування ними загальної освіти й обраної професії, розвитку та виявлення в студентів творчої індивідуальності, високих громадянських, моральних, інтелектуальних якостей, які б забезпечили їм соціальну захищеність і гідне існування у сучасному світі» [5, с. 50]. Дані положення також потребують уточнення.

Як відзначають науковці, фундаментальність навчання передбачає насамперед розуміння внутрішнього її сенсу, розкриття суперечностей професіоналізації та професіоналізму в підготовці студентів. О.М. Спірін зазначає, що «єдина можливість не помилитися, працювати на перспективу – всебічна фундаменталізація змісту професійної підготовки, що, серед іншого, значною мірою забезпечуватиме розширення професійної мобільності фахівця [25, с. 249]. Фундаментальність підготовки, на його думку, полягає в ґрунтовності та широті підготовки, яка в подальшому забезпечить професійну мобільність фахівця, поглибить його професійну компетентність, сприятиме формуванню готовності до реагування на постійні зміни у сфері професійної діяльності.

А.З. Тархан відзначає, що концепція підготовки сучасних фахівців припускає глибоку інтеграцію теоретичної, виробничої і психолого-педагогічної підготовки. Майбутній фахівець повинен бути готовим до виконання різних видів дія-

льності: професійне навчання, методична робота, виробничо-технологічна, організаційно-управлінська, науково-дослідна, культурно-просвітницька та ін. Відтак, він стверджує, що «Будь-яка дисципліна повинна забезпечити реальний внесок у методологічну, теоретичну, технологічну підготовку студента, до подальшої освіти і професійної діяльності випускника, забезпечення мотивації до вивчення всіх дисциплін, розвиток професійного мислення, інтелекту на основі цілісного підходу до навчання. Навчити студента методологічному мисленню, вибору інформації і долучення її до практичного знання – ось основний шлях реалізації завдання ефективності фундаменталізації навчання компетентного фахівця [24].

Основні напрямки фундаменталізації освіти – це підвищення загальної підготовки студентів, відслідковування в навчальних планах і програмах найсуттєвіших змін у науці, техніці, технології, організації праці й управління за галузями та сферами діяльності, посилення професійної спрямованості підготовки майбутніх фахівців. А. М. Колота резюмує [15, с. 19], що фундаменталізація освіти може досягатися шляхом запровадження комплексу заходів, складовими яких є:

1. Зміна співвідношення між прагматичною та загальнокультурною, загальнонауковою складовими освіти; при цьому пріоритетним є формування у майбутніх фахівців наукових засад системного мислення, загальної культури молоді.

2. Зміна змісту дисциплін, які опановуються; при цьому основну увагу слід зосередити на вивченні фундаментальних законів розвитку природи та суспільства, формуванні цілісних уявлень про глобальний світ, його проблеми та шляхи їх подолання.

3. Забезпечення пріоритетності інформаційних, інтелектуальних, науково-природничих компонент у системі освіти людей, яким жити і працювати в інформаційному суспільстві, створювати економіку знань, набувати конкурентних переваг.

Специфіка фундаменталізації підготовки майбутніх фахових психологів вимагає окремого розгляду. Як стверджує Н. В. Перегончук, у ході підготовки психологів знижується запит на фундаментальні психологічні знання. На її думку

це неприпустимо, оскільки для того, щоб навчитися швидко та професійно відчувати проблему, визначити причину, сформулювати гіпотезу, асоціативно залучити до розуміння великої кількості прямих і непрямих знань і навичок, здійснити адекватне і необхідне структурування та поміщення проблеми в ієрархію інших проблем – для цього потрібні роки навчання та взаємодія викладача і студента, під час яких відбувається перетворення професійних наукових знань у навчальні [17, с. 51]. Погоджуючись із висловленими міркуваннями, продовжимо розгляд специфіки фундаменталізації змісту підготовки майбутніх фахових психологів.

Стосовно підготовки фахових психологів, дослідниця відзначає: «Фундаментальність професійної освіти спирається на широку культуру та всебічну полідисциплінарну освіту. Але якщо навіть звести функції університетської освіти до професійних основ, когнітивних схем, припускаючи, що людина вчиться професії все життя, то навіть така початкова освіта повинна бути фундаментальною в тому сенсі, що вона закладає основи подальшої самоосвіти, породжує інтерес, створює мотивацію до пізнання та самореалізацію в професії. Саме фундаментальність створює потенційну можливість студенту пізніше самому рухатися в освітньому просторі, будувати індивідуальні освітні стратегії, знаходити індивідуальні способи отримання знань» [17, с. 51]. Крім цього, на думку авторки, важливою умовою фундаменталізації освіти у даному випадку є створення рефлексивного середовища, оскільки потреба особистості в рефлексії виступає в якості базового механізму саморозвитку; відтак особистість, що рефлексує, здатна до самовдосконалення.

Л. З. Ребуха констатує, що «Концептуальні основи фундаменталізації професійної підготовки майбутніх фахівців соціогуманітарних професій засновані на інтеграції гуманітарного та природничого знання, де важлива роль відводиться інноваційним освітнім технологіям, що утверджують наступність зв'язків між навчальними дисциплінами та спрямовані на чітке усвідомлення студентами природи системного наукового пізнання» [19, с. 68]. Вона розробила концепцію фундаменталізації професійної підготовки майбутніх фахівців соціогуманітарних професій, а також структуру системи фундаменталізації професійної освіти.

С.О. Семеріков і І.О. Теплицький слушно відзначають ще одну важливу обставину: «Основна частина повсякденних науково-технічних досягнень забезпечуються винахідницькою, дослідницькою і конструкторською роботою професіоналів, що постійно займаються питаннями виробництва, безпосередньо на виробництві, а викладач одержує повідомлення про ці досягнення з запізненням» [23, с. 249]. Відповідно, ще однією важливою умовою фундаменталізації освіти є зв'язок з повсякденною практикою і залучення студентів до дослідницької діяльності.

З огляду на необхідність пристосувати поняття фундаменталізації до підготовки майбутніх фахових психологів, варто відзначити і таку важливу обставину. Я. С. Фруктова вказує на те, що «Фундаменталізація вищої освіти, у світлі нової освітньої парадигми набуває дещо іншого сенсу, ніж традиційно, і передбачає включення до числа фундаментальних науки про людину та суспільство». Вона відзначає, що під фундаменталізацією змісту освіти сучасні науковці розуміють об'єднання програмного матеріалу навколо фундаментальних ідей, законів, понять конкретної науки. Під фундаментальними в цьому випадку розуміються поняття, які визначають структуру моделі реальної дійсності. До них дослідники відносять поняття, що відображають фундаментальні властивості природи та суспільства і є водночас універсальними засобами пізнання, а також ті, що дають інформацію про найзагальніші властивості матерії. До характерних рис фундаментальних понять відносять: системність формування протягом тривалого періоду, проміжний статус між природничими та філософськими [27, с. 312]. Ці міркування можна використати в якості необхідної ланки, якої бракувало, щоби скласти відомі уявлення в цілісну картину явища.

Оскільки основні питання, винесені на розгляд, з'ясовані, огляд наукових публікацій за темою дослідження на цьому можна завершити. Інформація, отримана в ході огляду літературних джерел за обраною темою, використана при підготовці та проведенні власного дослідження.

Основу дослідження склали результати попередніх власних багаторічних напрацювань, що стосувалися розробки проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахових психоло-

гів, та охоплювали різні її аспекти. В ході проведеного дослідження було здійснено аналіз, синтез, абстрагування, конкретизацію та узагальнення, як низки теоретичних розробок на дану тему, так і багаторічного практичного досвіду підготовки майбутніх фахових психологів.

Стосовно теми даної роботи, як слідує з проведеного аналітичного дослідження, головною умовою фундаменталізації змісту підготовки фахівців, майбутніх фахових психологів зокрема, є структурування навчального матеріалу на основі виокремлення логічної структури, систематизації і впорядкування знань, визначення фундаментальних понять і зв'язків між ними. Крім цього, необхідно визначити їхню послідовність, забезпечити здійснення їх постійного поглиблення й оновлення, а також забезпечити процес їхнього надання у ході фахової підготовки.

Для забезпечення системності та неперервності фундаменталізації необхідно навчити студентів використовувати набуті фундаментальні знання, як загальнонаукові, так і галузеві, для отримання нових, які формуються в процесі самостійної дослідницької діяльності. Проте зміст традиційної системи підготовки становлять поняття про сучасні та минулі підходи і способи здійснення професійної діяльності, наявні методики й інструментарій, які застосовуються в роботі. Навчально-пізнавальна діяльність студентів у такому випадку має переважно репродуктивний характер, що не дозволяє забезпечити їм належну підготовку до продуктивної діяльності за обраним фахом у майбутньому.

Як слідує з проведеного дослідження, обов'язковою передумовою фундаменталізації процесу підготовки фахівців із вищою освітою є створення нових навчальних курсів, якісно відмінних від традиційних за структурою та змістом, своєю спрямованістю на узагальнені, універсальні знання, формування загальної культури і розвиток наукового мислення, так і підвищення фундаментальної складової у навчальних дисциплінах чинних навчальних планів. Стосовно випереджаючого розвитку освіти, в даному випадку підготовки студентів спеціальності «Психологія», то сутність процесу фундаменталізації полягає в тому, щоб підготувати їх адекватно реагувати на виклики сьогодення, тобто задовольняти наявні вимоги працедавців.

Філософські знання неодмінно необхідно включити до базових для підготовки майбутніх фахових психологів, оскільки філософія є методологією сучасної наукової психології. Враховуючи те, що людина є соціальною істотою, до числа базових дисциплін – з огляду на необхідність фундаменталізації підготовки майбутніх фахових психологів – також необхідно включити і соціальні науки. Безперечно, до числа базових дисциплін необхідно включити також і гуманітарні дисципліни, до числа яких належить і психологія; а з психологічних дисциплін – передусім знання з тих її галузей, що становлять основу для освоєння всіх інших.

Виходячи з наведеного, для підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахових психологів до продуктивної діяльності необхідно розробити й обґрунтувати концепцію системної фундаменталізації професійної підготовки на основі філософських, соціальних і гуманітарних законів і понять. Згідно з такою концепцією, для забезпечення фундаменталізації професійної підготовки практичних психологів передусім необхідно визначити філософські, соціальні та гуманітарні закони і поняття, на яких ґрунтуються підходи до їхньої роботи з клієнтами, а потім на основі цих фундаментальних законів і понять теоретично обґрунтувати поняття психологічних навчальних дисциплін.

Крім цього, для ефективної підготовки майбутніх фахових психологів до майбутньої професійної діяльності необхідно розробити цілісний системний підхід до подачі навчального матеріалу з різних навчальних дисциплін, що дозволить сформулювати у студентів фундаментальні знання та вміння, необхідні для вироблення нових підходів і прийомів у роботі за обраним фахом.

Відповідно, зміст професійної підготовки майбутніх фахових психологів становить складну систему, елементами якої є простір фундаментальних філософських, соціальних і гуманітарних понять із різних галузей психологічної науки. Сукупність необхідних понять складається з множини репродуктивних (галузевих понять, які є похідними з базових дисциплін), та продуктивних (що можуть бути освоєні студентами в результаті продуктивної навчально-пізнавальної діяльності). Як репродуктивні, так і продуктивні поняття, за умови фундаменталізації змісту професійної підготовки, повинні виводитися на підс-

таві фундаментальних законів і понять із філософських, соціальних і гуманітарних дисциплін.

Модель змісту фундаменталізації професійної підготовки майбутніх фахових психологів повинна відображати логіку еволюції об'єктів впливу за їх фундаментальними основами та складатися з трьох рівнів: загальнонаукових, поточних галузевих і перспективних понять. Своєю чергою, вони містять наступні компоненти: загальнонауковий, поточний і перспективний.

Загальнонауковий компонент у даному випадку становить диференційований зміст філософських, соціальних і гуманітарних дисциплін, які є основою для створення та застосування необхідних у роботі фахового психолога підходів. Зміст філософських дисциплін повинен містити положення теорії пізнання, діалектичні закони та категорії, положення теорії розвитку соціальних систем і приклади їхнього застосування в психології.

Поточний компонент професійної підготовки майбутніх фахових психологів утворює зміст навчання наявних теорій, підходів, методів, засобів впливу та технологій, наявного інструментарію, що використовується у повсякденній практичній діяльності психолога.

Перспективний загальнонауковий компонент професійної підготовки становлять філософські, соціальні та гуманітарні закони і поняття, які можуть стати основою для майбутніх фахових психологів, а також враховувати перспективу їх розвитку.

Для майбутніх фахових психологів до базових, в плані фундаменталізації їхньої підготовки, слід віднести також знання комп'ютерних наук, оскільки саме на найновіших розробках у цій галузі базуються сучасні методи досліджень в психології.

Для психологів, стосовно забезпечення фундаменталізації їхньої підготовки, базовими слід вважати наступні дисципліни: філософія; соціологія; соціальна психологія; фізіологія; психофізіологія; загальна психологія; історія психології; основи наукових досліджень; математична статистика; психологія поведінки; психологія впливу; психодіагностика; етнопсихологія; патопсихологія та деякі інші.

Отже, фундаменталізація змісту професійної підготовки майбутніх фахових психологів повинна базуватися на знаннях із філософських, соціальних і гуманітарних дисциплін і включати ті їх

компоненти, множини та системи, що знадобляться у подальшій роботі за обраним фахом; із врахуванням необхідності застосування нестандартних підходів до вирішення наявних повсякденних проблем. Відповідно, посилення фундаменталізації змісту професійної підготовки майбутніх фахових психологів передбачає організацію роботи над вдосконаленням навчальних планів їхньої освіти, що повинно відбуватися на різних рівнях одночасно в кількох напрямках. Основою цього процесу є перетворення профільюючої дисципліни у фундаментальний курс науково-теоретичного спрямування, а також надання дисциплінам загальноосвітньої підготовки професійної спрямованості.

Висновки та перспективи подальших розвідок.

1. Огляд літературних джерел за темою дослідження дозволив встановити, що у працях вітчизняних і зарубіжних науковців наявні необхідні напрацювання, які дозволяють з'ясувати різні аспекти фундаменталізації змісту професійної підготовки фахівців у ВНЗ в сучасних умовах.

2. Враховуючи дані проведеного аналітичного дослідження та наявний досвід, можна виявити особливості фундаменталізації змісту професійної підготовки фахівців, які можуть бути використані для реорганізації навчально-виховного процесу з їхньої підготовки у відповідності до чинних вимог.

3. Модель змісту фундаменталізації професійної підготовки майбутніх фахових психологів повинна відображати логіку еволюції об'єктів впливу за їх фундаментальними основами і складатися з трьох рівнів: загальнонаукових, поточних галузевих і перспективних понять, котрі містять відповідні знання з філософських, соціальних та гуманітарних наук.

4. Здійснене на основі проведеного дослідження врахування можливостей фундаменталізації змісту професійної підготовки майбутніх психологів покликане створити умови для вирішення практичних завдань, що створює умови для оптимізації процесу їхньої підготовки та досягнення мети навчально-виховного процесу.

У подальшому передбачено детальніше розглянути практичні підходи, способи і методи фундаменталізації змісту професійної підготовки майбутніх психологів, а також з'ясувати вплив здійснених змін на формування їхньої професійної компетентності.

Список бібліографічних посилань

1. Алієва П.І. Фундаменталізація вищої освіти в контексті європейської інтеграції. URL: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?
2. Бардус І.О. Філософські засади концепції фундаменталізації професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Зб. наук. праць.* 2016. Вип. 52–53. С. 7–17.
3. Бардус І.О. Філософські засади фундаменталізованого змісту професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій. *Вісник Черкаського університету. Педагогічні науки.* 2017. № 9. С. 52–64.
4. Бардус І.О. Фундаменталізація змісту професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій до продуктивної діяльності. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка.* 2017. № 3. С. 74–81.
5. Биков В.Ю. Моделі організації систем відкритої освіти: монографія. К.: Атіка, 2009. 684 с.
6. Вдовичин Т.Я. Про фундаменталізацію навчального процесу бакалаврів інформатики. Збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених «Наукова молодь – 2013». За заг. ред. проф. Бикова В.Ю. та Спіріна О.М. Київ: ПТНЗ НАПН України, 2014. С. 9–12. URL: http://lib.iitta.gov.ua/6755/1/Вдовичин_Т_ЗБІРНИК_МАТЕРІАЛІВ_КОНФ_НАУКОВА_МОЛ_ОДЬ-2013.pdf
7. Гавриляк І.С. Шляхи розвитку фундаменталізації змісту сучасної професійної освіти. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія педагогічні науки.* 2012. № 24(237). С. 33–37.
8. Гончаренко С.У. Фундаменталізація професійної освіти як дидактичний принцип. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія.* 2008. Вип. 2. С. 87–91.
9. Дмитриченко М.Ф., Русановський О.К., Сидоренко В.К., Терещук Г.В. Фундаменталізація професійної підготовки у вимірі європейського освітнього простору. URL: <http://www.pedagogi.org/vajlivim-komponentom-integruvannya-znane-dlya-yih-sistemizac.html?page=6>
10. Захарчук Н.В. Принципи відбору змісту освіти у контексті фундаменталізаційних процесів. URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/10199>
11. Луценко Г., Малюк А. Фундаменталізація змісту освіти як основна вимога розвитку наукового мислення майбутніх фахівців. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Педагогічні науки.* 2013. Вип. 121(2). С. 244–247.
12. Ковтонюк М. М. Деякі аспекти фундаменталізації змісту професійної підготовки майбутнього вчителя математики. *Педагогічна освіта: теорія і практика: збірник наукових праць.* Кам'янець-Подільський. 2012. Вип. 11. С.202–210.
13. Козак Т. Урахування засад фундаменталізації при викладанні методики навчання інформатики у вищій педагогічній школі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка.* 2012. № 61. С. 80–84.
14. Коломієць А. Фундаменталізація вищої технічної освіти за кордоном: проблеми та перспективи. *Педагогіка безпеки.* 2018. № 1. С. 69–74.
15. Колот А.М. Фундаменталізація та індивідуалізація економічної освіти як провідні тенденції її розвитку. URL: <http://194.44.39.214/oracun/icode/index.php?url=/notices/index/IdNotice:102518/Source:default>

16. Ножовник О.М. Фундаменталізація економічної освіти: зарубіжний досвід формування підприємницьких навичок. URL: <http://jrnل.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/12416>
 17. Перегончук Н.В. Формування професійної компетентності майбутніх психологів у сучасному освітньому просторі. *Наука і освіта*. 2016. № 11. С. 49–55.
 18. Ребуха Л.З. Фундаменталізація професійної підготовки майбутніх соціальних працівників у вищій школі: концептуальні засади. *Вісник Черкаського університету. Педагогічні науки*. 2018. № 9. С. 29–35.
 19. Ребуха Л.З. Концептуальні основи фундаменталізації професійної підготовки майбутніх соціальних працівників на засадах інтеграції інноваційних технологій. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe
 20. Ребуха Л.З. Напрями фундаменталізації професійної підготовки майбутніх соціальних працівників. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2018. Вип. 62. С. 152-156.
 21. Ребуха Л.З. Структура фундаменталізації підготовки майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2018. Вип. 3(94). С. 76–80.
 22. Семеріков С.О. Фундаменталізація навчання інформаційних дисциплін у вищій школі: монографія. Кривий Ріг: Мінерал; Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. 340 с.
 23. Семеріков С.О., Теплицький І.О. Фундаменталізація як основа розвитку інноваційної вищої освіти. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету: Серія педагогічна. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2009. Вип. 15: Управління якістю підготовки майбутніх учителів фізики та трудового навчання. С. 249–251. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/0564/937/1/Фундаменталізація-як-основа-розвитку-інноваційної-вищої-освіти.pdf>
 24. Тархан Л.З. Фундаменталізація – актуальна проблема дидактики інженерно-педагогічної освіти. *Нові технології навчання. Науково-методичний збірник*. 2006. Вип. 43. С. 23-27.
 25. Спирін О.М. Теоретичні та методологічні засади професійної підготовки майбутніх вчителів інформатики за кредитно-модульною системою: монографія. За ред. акад. М. І. Жалдака. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 300 с.
 26. Фесенко Г.І. Фундаменталізація та індивідуалізація вищої освіти. URL: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/MicroCAD/2011/S19/98.pdf>
 27. Фруктова Я.С. Фундаменталізація змісту професійної освіти як сучасна педагогічна проблема. *1025-річчя історії освіти в Україні: традиції, сучасність та перспективи: [зб. матер. міжнарод. наук. конф.]*. Київ (22 травня 2014 р.). С. 310-316.
 28. Читалин Н.А. Многоуровневая фундаментализация содержания профессионального образования. Казань: Изд-во Казан. ун-та. 2005. 272 с.
 29. Шатковська Г.І. Фундаменталізація як принцип сучасної освіти. URL: <http://journals.urau.ua/index.php/2307-4507/article/view/33003/29598>
 30. Шатковська Г.І. Педагогічні технології фундаменталізації навчання. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe
- References**
1. Aliyeva, P.I. Fundamentalisation of higher education in the context of European integration. Retrieved from irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe? (in Ukr).
 2. Bardus, I.O. (2016). Philosophical foundations of the concept of fundamentalization of professional training of future specialists in the field of information technologies. *Problems of engineering and pedagogical education. Collection of scientific works*. Kharkiv: Ukrainian Academy of Engineering and Pedagogy. 52–53, 7–17. (in Ukr).
 3. Bardus, I.O. (2017). Philosophical foundations of the fundamental content of professional training of future specialists in the field of information technologies. *Bulletin of Cherkasy University. Pedagogical Sciences*. 9, 52–64. (in Ukr).
 4. Bardus, I. O. (2017). Fundamentalisation of the content of professional training of future specialists in the field of information technologies to productive activity. *Scientific notes of the Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Series: Pedagogy*. 3, 74–81. (in Ukr).
 5. Bykov, V.Yu. (2009). Models of organization of open education systems: Monograph. Kyiv: Attica. (in Ukr).
 6. Vdovychin, T.Y. (2014). On the fundamentalization of the educational process of bachelors of computer science. Collection of materials of the First All-Ukrainian Scientific and Practical Conference of Young Scientists "Scientific Youth – 2013". In prof. Bykov V.Yu. and Spirin O.M. (Ed.) Kyiv: PTEI of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. 9–12. Retrieved from http://lib.iitta.gov.ua/6755/1/Вдовичин-Т_ЗБІРНИК_МАТЕРІАЛІВ_КОНФ_НАУКОВА_МОЛ_ОДЬ-2013.pdf (in Ukr).
 7. Havryliak, I.S. (2012). Ways of development of the fundamentalization of the content of modern vocational education. *Bulletin of Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky. Series pedagogical sciences*. 24(237), 33–37. (in Ukr).
 8. Goncharenko, S.U. (2008). Fundamentalization of vocational education as a didactic principle. *Theory and practice of social systems management: philosophy, psychology, pedagogy, sociology*. NTU "KPI". 2, 87–91. (in Ukr).
 9. Dmitrychenko, M.F., Rusanovsky, O.K., Sidorenko, V.K., Tereshchuk, G.V. Fundamentalization of vocational training in the dimension of the European educational space. Retrieved from <http://www.pedagogi.org/vajlivim-komponentom-integruvannya-znane-dlya-yih-sistemizac.html?page=6> (in Ukr).
 10. Zakharchuk, N.V. Principles of selecting the content of education in the context of fundamentalization processes. Retrieved from <http://jrnл.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/10199> (in Ukr).
 11. Lutsenko, G., Malyuk, L. (2013). Fundamentalisation of the content of education as a basic requirement for the development of scientific thinking of future specialists. *Scientific notes [Kirovohrad State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko]. Pedagogical Sciences*. 121(2), 244–247. (in Ukr).
 12. Kovtonyuk, M. M. (2012). Some aspects of the fundamentalisation of the content of the future teacher's preparation of mathematics. *Pedagogical education: theory and practice: Collection of scientific works*. Kamianets-Podilskyi. 11, 202–210. (in Ukr).
 13. Kozak, T. (2012). Taking into account the principles of fundamentalization in teaching the methodology of teaching computer science in a higher pedagogical school. *Bulletin of the Ivan Franko Zhytomyr State University*. 61, 80–84. (in Ukr).
 14. Kolomiets, A. (2018). Fundamentalisation of Higher Technical Education Abroad: Problems and Prospects. *Security pedagogy*. 1, 69–74. (in Ukr).
 15. Kolot, A.M. Fundamentalisation and individualization of economic education as the leading tendencies of its development. Retrieved from <http://194.44.39.214/opacunicode/index.php?url=/notices/index/IdNotice:102518/Source:default> (in Ukr).
 16. Nozhovnik, O.M. Fundamentalization of economic education: foreign experience of forming entrepreneurial skills. Retrieved from: <http://jrnл.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/12416> (in Ukr).

17. Peregonchuk, N.V. (2016). Formation of professional competence of future psychologists in the modern educational space. *Science and education*. 11, 49–55. (in Ukr).
18. Rebuha, L.Z. (2018) Fundamentalisation of professional training of future social workers in higher education: conceptual principles. *Bulletin of Cherkasy University. Pedagogical Sciences*. 9, 29–35. (in Ukr).
19. Rebuha, L. Z. Conceptual bases of fundamentalization of professional training of future social workers on the basis of integration of innovative technologies. Retrieved from http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe (in Ukr).
20. Rebuha, L. Z. (2018). Areas of Fundamentalisation of Professional Training of Future Social Workers. *Scientific journal of MP Dragomanov NPU*. 62, 152–156. (in Ukr).
21. Rebuha L.Z. (2018) The structure of the fundamentalization of the preparation of future social workers for professional activity. *Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University. Pedagogical Sciences*. 3 (94), 76–80 (in Ukr).
22. Semerikov, S.O. (2009). Fundamentalisation of teaching information disciplines in higher education: monograph. Krivoy Rog: Mineral; Kyiv: NPU them. M.P. Dragomanov. (in Ukr).
23. Semerikov, S.O., Teplitsky, I.O. (2009). Fundamentalisation as a basis for the development of innovative higher education. Collection of Scientific Papers of Kamyanets-Podilskyi National University: Pedagogical Series. Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podilskyi National University named after Ivan Ogienko. Issue 15: Quality management training for future physics and work teachers. 249–251. Retrieved from <http://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/0564/937/1/Фундаменталізація-як-основа-розвитку-інноваційної-вищої-освіти.pdf> (in Ukr).
24. Tarkhan, L.Z. (2006). Fundamentalization is an urgent problem of didactics of engineering and pedagogical education. *New learning technologies. Scientific and methodical collection*. 43, 23–27. (in Ukr).
25. Spirin, O.M. (2007). Theoretical and methodological foundations of professional training of future teachers of computer science on credit-module system: Monograph. In M.I. Zhaldak (Ed.). Zhytomyr: Publishing of I. Franko Zhytomyr State University. (in Ukr).
26. Fesenko G.I. (2011). Fundamentalisation and individualization of higher education. Retrieved from: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/MicroCAD/2011/S19/98.pdf> (in Ukr).
27. Fruktova, Y.S. (2014). Fundamentalisation of the content of vocational education as a modern pedagogical problem. *1025th Anniversary of the History of Education in Ukraine: Traditions, Modernity and Perspectives: [Collection of Materials of the International Scientific Conference]*. Kyiv. 310–316. (in Ukr).
28. Chitalin, N.A. (2005). Multilevel fundamentalization of the content of vocational education. Kazan: Kazan Publishing House. Universities. (in Rus).
29. Shatkovskaya, G.I. (2010). Fundamentalisation as a principle of modern education. Retrieved from <http://journals.uran.ua/index.php/2307-4507/article/view/33003/29598> (in Ukr).
30. Shatkovskaya, G.I. Pedagogical technologies of the fundamentalization of learning. Retrieved from http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe (in Ukr).

VINTYUK Yuriy,

PhD in Psychology, Associate Professor of Theoretical and Practical Psychology Department, Lviv Polytechnic National University,

FUNDAMENTALIZATION OF PROFESSIONAL TRAINING CONTENT OF FUTURE PSYCHOLOGISTS

Summary. Introduction. Today, there is a lag in the educational sector from the pace of development of science and technology, because the current system of higher education is focused mainly on the development of previous and, to some extent, modern scientific and practical achievements. Considering the constant development of science at the time of graduation of a university student, a considerable part of the obtained knowledge will prove outdated, which causes a constant lag of training of specialists of different specialties from the requests of public practice. In order for the results of study at higher education institutions to meet the existing social requirements, it is necessary to reorient the process of professional preparation of students from predominantly reproductive, oriented to the acquisition of past and modern technologies, to productive ones – to teach them to predict their development on the basis of fundamental knowledge and skills on which the principles of work are based. in a particular area.

Purpose. To consider the features of the process of fundamentalization of the content of professional training of future professional psychologists in modern conditions

Methods. Analysis, synthesis, abstraction, concretization, systematization, modeling, generalization.

Results. As a result of the analysis of publications on the topic of research, the peculiarities of the fundamentalisation of the content of the professional training of future psychologists were established. Referring to them, a model of this process was developed in relation to the formation of professional competence of professional psychologists in the process of their preparation in higher education.

Originality. It is found that the fundamentalisation of the content of the training of future professional psychologists should be based on knowledge of the philosophical,

social and humanistic disciplines and include those components, sets and systems that will be required in the future work in the chosen specialty; taking into account the need to apply non-standard approaches to solving existing everyday problems. Accordingly, strengthening the fundamentalisation of the content of the professional training of future professional psychologists involves the organization of work on improving the curricula of their education, which should occur at different levels in several directions simultaneously. The basis of this process is the transformation of a profiling discipline into a fundamental course of scientific-theoretical direction, as well as providing the subjects with general education training in professional orientation.

Conclusion. 1. A review of the literature on the topic of the study has revealed that the works of domestic and foreign scientists have the necessary expertise to clarify the various aspects of the fundamental content of professional training in universities in modern conditions. 2. Taking into account the data of the analytical research and the existing experience, it is possible to identify peculiarities of the fundamentalization of the content of the professional training of specialists, which can be used to reorganize the educational process with their preparation in accordance with the current requirements. 3. The content model of the professionalization training of future professional psychologists should reflect the logic of the evolution of the objects of influence on their fundamental bases and consist of three levels: general scientific, current sectoral and perspective concepts, containing relevant knowledge of philosophical, social and humanistic. 4. Based on the conducted research, consideration of the possibilities of fundamentalization of the content of professional training of future psychologists is intended to create conditions for solving practical problems, which

creates conditions for optimizing the process of their preparation and achieving the goal of the educational process.

Annotation. The features of the process of fundamentalization of the content of professional training of future professional psychologists in modern conditions are considered in the article. Review of scientific publications on the topic of research; studied the works concerning the fundamentalisation of the content of professional training of future specialists. The basic principles of the fundamentalisation of the content of professional training of specialists in modern conditions are clarified. The regularities of the fundamentalisation of the content of the professional

training of future professional psychologists in universities are revealed. Conclusions have been drawn from the work done and the prospects for further research in this area are outlined.

Keywords: *reforming of the national education system; training of specialists in universities in modern conditions; fundamentalisation of the content of vocational training; preparation of future professional psychologists.*

*Одержано редакцією 04.08.2019
Прийнято до публікації 02.09.2019*